

Com. Cat. xiv, s. v. *Sant Miquel de Llores*). JCor. ha anotat la *Calcina d'Oms*, la *Calcina de Llauro* en els Aspres rossellonesos (1959).

CALDEGUES

Poblet de l'Alta Cerdanya, amb municipi, situat entre Ur, La Guingueta i Natüja.

PRON. MOD.: *káldəgəs* a Er (xxiii, 20.9), Eina (49.8), Vallceboïllera (56.19), Odelló (116.13), Portè (92.8), Ur (68.1) i en el poble mateix (69.18); l'inf., nat a Dorres, que em dona més detalls pronunciava, en canvi *káldas* (quatre o cinc cops), ressentint-se de la tendència rossellonesa a eliminar els proparoxítons. 15 *Gentilici*: no em consta que sigui avui usual a Cerdanya, però potser deduirem que fou *caldeguès* del fet que un cognom *Caldeguex* existia a Narbona en els anys 1756-58 (Sabarthès, *Dict. Top. Aude*, p. lxx).

MENTIONS ANT. Per donar una visió més clara, 20 les distribuiré en tres grups: a) tipus *Caldegas*, amb *-ld-*; b) amb assimilació de LD > ll o l; c) les que semblen contenir el mot EQUA 'egua'.

a) 839 *Kaldegas* a l'Acte de C. de la SdU., ed. Pujol, número 180; 1105: *Caldegas* (BABL vi, 391), 25 1263: *Caldegues* (Alart, *InvLC*), «apud *Caldegues*» (ibid); 1359: *Caldegas* (CoDoACA xii, 85); J. C. rector de *Caudegues* (*InvLC*). Delcor, a la segona meitat del S. XIII troba *Caudegas* (junt amb *Calligis*, *-llegis*) (*Sefarad* 1966, 32-35). Ponsich (*Top.* 140) hi afegeix 30 *Caldeg(u)es* c. 1200, any 1920, i en tres cites del S. xvii.

b) *Calleges* en la versió de l'Acte C. SdU. que donen el Capbreu del Cartulari i la còpia del S. XII; de l'any 1192, el Cart. Alart-Aragó porta les mencions 35 *Calleges*, *Caleges* i *Caligiis* (ii, 393, 396); 1195 *Challeges* (ibid. ii, 447); 1205: villa de *Challeges* (Cart. Alart-Henry ii, 29); primer quart S. XIII: *Callegas* (Serra Vilaró, *Pinós-Mtpl.* iii, 159); 1249: *Calleges* (bis) (gran cartulari d'Alart, vol. i, p. 205); 1267: 40 *Calleges* (*InvLC*).

c) «loco vocato *Casal d'Eues*» que Alart extracta (posant-hi un *sic*) en un doc. de 1292, en l'*InvLC*, s. v. *casal*; per desgràcia no diu d'on és aquest doc., ni en l'extracte breu que en dona no hi ha altres detalls localitzadors; i si bé d'una cita a continuació consta que és de Cotlliure, això no basta per localitzar-ho, ni per negar ni assegurar que es refereix a Câldegues, car no és clar que això també s'apliqui al nostre nom; i val a dir que la forma singularíssima de la menció citada i la seva colpidora semblança amb *Câldegues*, constitueix ja una presumpció favorable. En tot cas, i pel cap baix, fins si aquest doc. no fos de Cerdanya, tanmateix constituiria un bon testimoni de l'expressió 45 *casal d'egu(s)* que hem suposat etimològica de *Câldegues*.

L'altre testimoni és més antic, prové d'una font tan venerable com una butlla papal, i pel context es refereix evidentment a Câldegues; en canvi, encara que aquí apareix *equa*, el nom hi surt en una forma es- 50

tranya, que sembla fruit d'una alteració de copista o d'un encreuament entre les formes de dues còpies diferents. És una butlla datada de l'any 1011: ja la va imprimir Marca (*MarcaH.*, § 165, colle. 985, lín. 4); i 5 Alart va pendre aquest text tan seriosament que el reproduí in extenso en el seu gran Cartulari (i, 365, i en el Cart. Alart-Aragón i, 244).¹ Diu: «Engils ['Guils'], Ger, Palaciol [Palau], Villa-Lope<nti>, Oligua [leg. *Olcigia* = Osseja], Anauja, Salciep, [Sta. Llocaia] et de *Equalegas*, Ur, Cen<e>ia, Florida [Florí], Angostrina, Estavar, Salagosa». El context mostra evidentment que amb aquesta grafia s'entén *Câldegues*.

Que hi ha alguna alteració (com en altres dels noms que hi figuren) és segur, i per això sembla que Ponsich (*Top.*, 140) hagi esmentat en *Callegas* aquesta menció de 1011.² Però és una esmena massa innovadora i violenta. Notem també l'estranya seqüència *et de Eq-*; això suggereix suplir les lletres «*de kaal-*» en lloc de les lletres *deequal* del text transmès.

ESTUDI ETIMOLÒGIC: El primer de reparar en aquest nom fou Meyer-Lübke en l'estudi sobre els noms que figuren a l'Acte de 839 de la SdUrg., i si ho féu i fou per declarar l'origen desconegut (*BDC* xi, 1923, 26), ell que coneixia prou bé l'origen de *Caldes*, *Calders* i llur gran família romànica, és clar que fou perquè considerà inexplicable la derivació d'aquest nom a partir d'aquesta família. *AlcM* (si bé potser és cosa de l'amic i enginyós aficionat E. Guiter, que invoca) suposa un ll. vg. *CALDICAS derivat de CALDUS 'calent'.

Vaig reaccionar amb uns paràgrafs del *DECat*, que extractem: «probablement és falsa l'etimologia *CALDICAS, inversemblant morfològicament, i sense agafador semàntic (cap font calenta en tot el terme), però no em lleu de justificar la que sospito més encertada: «Ca(s)al d'Egues ---» (*DECat* ii, 421b45-52); i tornant-hi l'any següent, a propòsit de la forma *ega* en lloc de *egua*, que documento allí com a pròpia de tot el domini rossellonès, incloent-hi l'Alta i fins la Baixa Cerdanya:

«Sobretot sento parlar molt d'*égəs* a Câldegues», posant-hi el 1959 una extensa nota (*DECat* iii, 230a51 ss.), «justament és una de les raons (junt amb l'absència de tota deu o font en aquest petit terme municipal, tot ell un pla de pasturatges) que em fa creure que el nom no té res a veure amb CALIDUS (és país geliu) i menys amb FONTES CALIDAS, sinó que és una contracció de *Ca(s)al d'Egues*, amb un sentit de *casal* com el que té en gascó i llenguadocià pirinencs ('hort, closa'), amb la coneguda pèrdua de -z- intervocàlica, per dissimilació en els mots on hi ha una altra sibilant.

I després, amb el consegüent trasllat d'accent, que és de norma quan es produeix per contracció una vocal llarga pretònica, com en val. *dèssset*, *dè nau* < *deesset*, *deenou* < *dez-e-set*, *dez-e-nou*; aran. *delàze* 'despús-ahir' < *delá ažé*». Podia afegir-hi els altres exemples que citava en *DECat* ii, 113a36-48, a propòsit de *bòria* < *boeria*, *S(o)ërba*, *stÜBÜRBANUM*; i al-